

Forslag basert på diskusjoner i
Kattutvalget, 1995

Forskrifter for kommunal håndtering av eierløse katter

1. Forskriftenes mål

Et hovedmål med disse forskriftene er å etablere en lik praksis i kommunene ved håndtering av hjemløse katter og bestander av forvillede (ferale) katter. Spesielt ved eventuelle avlivingsaksjoner er det viktig at framgangsmåter og rutiner gitt i forskriftene blir fulgt. Samarbeid på tvers av etater og nemnder, og samarbeid med dyrevernorganisasjoner og katterforeninger, er avgjørende for å sikre en bredest mulig faglig bakgrunn for, og bred enighet om, de tiltak en vil sette i verk.

2. Definisjoner

Eierkatt = en katt som er individmerket med halsbånd, øretatovering eller mikrochips, eller som på annen måte bærer preg av å ha en eier.

En eierkatt kan godt virke sky, spesielt hvis den er uvant med fremmede mennesker, er sosialt underlegen, eller er langt hjemmefra. Ukastrede hannkatter kan være borte fra hjemmet i flere uker av gangen, spesielt i parringstida, og kan da se lurvete ut. Eierkatter må forsøkes gjenforent med sin eier.

Hjerneløs katt = en umerket katt som bærer preg av å være vant til kontakt med mennesker, men som er ustelt eller mager og må mistenkes å ha vært bortkommet fra eierne i lengre tid.

Også eierkatter kan virke magre og lurvete, spesielt ved sykdommer i fordøyelsesorganene og hudsykdommer, som eieren godt kan være i ferd med å behandle medisinsk. Det kan derfor være vanskelig å skille mellom disse to kategoriene. I hytteområder vil etterlatte tamkatter bli kategorisert som hjemløs katt. Hjemløse katter kan omplasseres til et nytt hjem om en mislykkes i å finne den opprinnelige eieren.

Forvillet (feral) katt = en umerket katt som bærer preg av ikke å ha hatt nær kontakt med mennesker, og som viser sterk grad av fryktbetenget aggresjon eller angst når de forsøkes håndtert av mennesker.

Til denne kategorien hører bestander av eierløse bykatter, gårdskatter og omstreifende katter som er født i vill tilstand og ikke har hatt nær kontakt med mennesker i løpet av sine 2-3 første levedåner. Slike katter er vanskelige å temme.

Eierløse katter = en fellesbetegnelse for hjemløse og forvillede katter.

Villkatt = en vill katteart (Felis silvestris) med to ville underarter, europeisk villkatt (F.s. silvestris) og afrikansk (eller libysk) villkatt (F.s. libyca).

Den afrikanske villkatten regnes for å ha gitt opphavet til huskatten (F.s. catus), som nå regnes som en domestisert underart av villkatten. Ekte villkatt finnes ikke i Norge.

Bestand = et avgrenset antall utegående katter som lever på et begrenset område. Antallet kan variere fra 5-6 til noen hundre.

3. Forebygging av problemer med eierløse katter

Problemer med en for stor bestand av eierløse katter kan forebygges med to aktuelle tiltak: obligatorisk individmerking av eierkatter, og aksjoner for å kastrere/sterilisere eierløse katter.

3.1 Obligatorisk individmerking av katter

Obligatorisk registrering og individmerking av alle eierkatter innføres i Norge. Slik merking bør skje hos veterinær ved tre måneders alder samtidig med vaksining. Et sentralt register skal inneholde reg.nr., sårnt navn, adresse og telefonnummer til eier. En registreringsavgift skal dekke utgiftene med det sentrale registeret, samt inngå i et Katteregisterfond som skal bidra til å subsidiere tiltak 3.2. Obligatorisk registrering har tre fordeler:

1. Rekrutteringen til bestanden av eierløse katter vil bli sterkt redusert, da den som kommer over en merket katt vil kunne spore opp eieren.
2. Ved aksjoner for å redusere problemer med bestander av eierløse katter vil en raskt kunne konstatere om en innfanget katt har en eier. Dette vil spare mye tid og penger.
3. Hvis mikrochips nyttes som merkemåte, vil tyveri av katter lettere kunne dokumenteres.

3.2 Aksjoner for å kastrere/sterilisere eierløse katter

I samarbeid mellom dyrevernonorganisasjoner, kattereininger, lokale veterinærer og kommunen, kan en gjennomføre aksjoner der eierløse katter blir innfanget, medisinsk undersøkt, kastret/sterilisert, (vaksinert mot kattepest?) og sluppet fri igjen etter en observasjonsperiode. Ved alvorlig sjukdom eller skade kan den eierløse katten bli avlivet. Tiltaket kan søke økonomisk støtte fra Katteregisterfondet.

4. Henvendelser til kommunen eller dyrevernsnemnda ang. eierløse katter

Publikum som opplever bestander av eierløse katter som et problem, skal henvende seg til byveterinæren eller distriktsveterinæren. Henvendelsen skal skje via et skjema der følgende opplysninger skal inngå:

- klagers navn, adresse og telefonnummer,
- hva plagen/problemet består i - art, omfang og varighet,
- nøyaktig stedsangivelse for hvor eierløse katter er observert.

Skjemaet skal orientere klageren om den videre saksgang.

Byveterinær/distriktsveterinær er ansvarlig for den videre saksgang, som skal noteres på skjemaet.

5. Utredningsfasen

Problemet utredes grundig for å avklare problemets art, omfang og grad av alvorlighet. Fordeler og ulemper med alternative tiltak vurderes.

5.1 Tverrfaglig team i utredningsfasen

Det opprettes kontakt mellom distriktsveterinæren, dyrevernsnemnda, viltnemnda, kommunens helsemyndigheter, samt lokal eller nasjonal dyrevernforening eller katterforening. Disse danner et tverrfaglig team med minst én representant fra hver instans for å utrede problemet og aktuelle tiltak. En slik tverrfaglig kontakt er avgjørende for en vellykket håndtering av saken, da problemer med eierløse katter har en rekke ulike sider der de ulike instansene har sine spesialkompetanser. Firma eller andre som ev. skal gjennomføre fangst av katter på kontraktbasis kan ikke delta i utredningsfasen.

5.2 Momenter som må utredes av teamet

Teamet gjennomfører en felles befarings av det aktuelle området. Under felles befarings, og ev. ved seinere undersøkelser, utredes bl.a. følgende momenter:

- problemets art og omfang for beboere i området. Klageren, samt naboer og andre i området, må intervjues av teamet. Om problemet vurderes å være sterkt overdrevet eller knyttet til enkeltperson, kan teamet vedta å henlegge saken. I motsatt fall utredes de øvrige momenter. Personvernet må ivaretas.
- størrelsen på bestanden av eierløse katter, sett i forhold til areal, biotoper og næringstilgang vurderes. En stor bestand er ikke alene tilstrekkelig grunn til å gjennomføre tiltak.
- helsen til eierløse katter i området vurderes mhp. sykdom, skade og sult.
- påstander om sykdomssmitte overført fra katt til mennesker (zoonoser) skal dokumenteres.
- sannsynlighet for framtidig sykdomssmitte fra katt til menneske skal vurderes faglig. Sannsynligheten for smitteoverføring blir ofte sterkt overdrevet. Forvillede katter vil holde seg på god avstand fra mennesker. Informasjon om hvordan en kan unngå smitte anbefales gitt av kommunen.
- konsekvensen av en redusert kattebestand på forekomstene av mus og rotter må vurderes. Mus og rotter kan gi helsemessige problemer som langt overstiger dem katter kan gi. Av og til kommer muse- og rotteplage først til sync når kattebestanden blir redusert.
- i hvilken grad bestanden av eierløse katter tas hånd om av en dyrevernforening eller enkeltpersoner kartlegges. Det vurderes hvorvidt foreningen eller enkeltpersoner kan betraktes som bestandens "eier".
- det klarlegges videre hvorvidt en dyrevernforening, ev. i samarbeid med kommunen, er villig til å gjennomføre en forsvarlig kontroll av bestanden av eierløse katter. Til slik kontroll hører kastrering eller sterilisering av voksne katter, ev. bruk av P-piller, behandling av syke og skadde dyr eller avlving av disse, og mating av sultne dyr.

6. Beslutning om tiltak

På bakgrunn av utredningen foretatt i henhold til kapittel 5, foretar teamet en helhetsvurdering av bestanden av eierløse katter. Momenter som taler for reduksjon av kattebestanden må veies opp mot momenter som taler mot og mulighetene for alternative tiltak. Teamet bør bestrebe seg på å oppnå bred enighet om beslutningene. En eller flere av følgende beslutninger kan være aktuelle:

1. Teamet anser ikke at tiltak mot kattebestanden er nødvendig.
2. Teamet anbefaler kommunalt informasjonsarbeid for å redusere faren for smitteoverføring. Informasjonen bør inneholde anbefaling av å bruke presonning eller nettingramme over sandkasser på lekeplasser, advarsel mot at gravide håndterer katteekskremer og -urin uten beskyttelseshansker, advarsel mot å spise rå grønnsaker og frukt og dårlig stekt kjøtt ved reiser utenom Norden, samt krav om at eierkatter skal registreres og individmerkes.
3. Teamet anbefaler kommunen å inngå samarbeid med en lokal dyrevernforening om kontroll med kattebestanden. Dette kan omfatte kastreringsaksjoner, samt rutinemessig inspeksjon av kattenes helse, behandling av sjuke og skadde katter eller avlving av disse, ev. mating av sulmte individer og omplassering av hjemløse tarmkatter. Økonomisk støtte fra Katteregisterfondet kan søkes.
4. Teamet anbefaler kommunen å iverksette en tidsavgrenset aksjon for å fange og ev. avlive eierløse katter. Dette alternativet skal ikke velges hvis en dyrevernforening har full kontroll med bestanden og definerer seg som "eier". Se kap. 7 for rutiner ved slike aksjoner.

7. Rutiner ved aksjoner for fangst av eierløse katter

7.1 Avtale med fangstkontraktør

Kommunen oppretter avtale med et firma eller andre som kan håndtere fangstaksjonen i praksis (fangstkontraktør). Kontraktøren gis nødvendige dokumenter i saken, samt disse forskrifter, slik at kontraktøren kan gjennomføre aksjonen på en forsvarlig måte.

Kontraktøren skal føre loggbok med individopplysninger og besluttede tiltak over alle innfangede katter. Kontraktøren skal etablere samarbeid med veterinær. Kontraktørens gjennomføring av aksjonen må kontrolleres av kommunen eller distriktsveterinæren/byveterinæren.

7.2 Tidsrom for fangstaksjonen

Fangstaksjonen må ha en definert tidsperiode, som ikke bør være for lang. Det er bedre å ev. gjennomføre en ny aksjon seinere etter at effekten av den første aksjonen er evaluert. Fangstaksjon bør ikke skje i sommerferietida (15.6 - 15.8), da katter som har vikarmatnør ofte kan være lenge og langt borte hjemmefra. Fangstaksjonen må under ingen omstendighet gå ut over den kunnjorte tidsperioden.

7.3 Varsling av katteeiere om fangstaksjonen

Kommunen har ansvar for å varsle katteeiere om fangstaksjonen. Varsel må gis minst to uker før aksjonsstart, deretter en uke før og to dager før, via lokalpressen, lokalradio og ved

oppdrag i det aktuelle området og tilstøtende områder. I de mest aktuelle områdene må rundskriv legges i postkassa til hver husstand. Varselet må inneholde opplysninger om tidsrom for aksjonen (datoer og klokkeslett, nøyaktig område der fangst skal gjennomføres, navn på person som er ansvarlig for fangstaksjonen, fangstmetode, advarsel om at katter (spesielt hanner) kan bevege seg over store områder, opplysning om at en umerket katt som blir fanget kan risikere å bli avlivet, samt hvor folk kan henvende seg for å spørre om forholdsregler og se etter innfangede katter som er oppbevart.

Tidlig varsel er viktig, spesielt før obligatorisk merking av katter er gjennomført, da enkelte katter kan være lenge borte hjemmefra.

Det er av stor betydning at en unngår å risikere å avlive katter som har eiere ved en fangstaksjon. Avlaving av eierkatter har skjedd ved flere tidligere fangstaksjoner. Slikt tap av et selskapsdyr kan føre til store psykiske påkjenninger, og både den psykiske og fysiske helsen kan bli truet av slike hendelser.

Hvis fangstaksjon skal skje i en bestand som delvis kontrolleres av dyreverneforening eller enkeltpersoner (f.eks. ved mating), må disse også varsles. Enkeltpersoner kan ha etablert et godt forhold til enkeltindivider av eierløse katter. Om mulig bør slike katter merkes, og personen definere seg som eier, slik at disse kattene ikke blir avlivet.

7.4 Fangstmetode

Katter må fanges inn levende på en måte som ikke fører til lidelse. Levendefeller med åte anbefales. Disse må innstilles nøyaktig for å sikre at de virker på hvert forsøk. En katt som har unnsloppet en felle vil bli nær umulig å fange på samme måte seinere. Fellene må etterses nær kontinuerlig, og minst hver time. Fangstmetoden og de totale prosedyrene for hele aksjonen må godkjennes av byveterinær/distriktsveterinær.

7.5 Første inspeksjon av innfanget katt

En katt som er fanget må straks undersøkes mhp. individmerking - halsbånd, øretatovering eller mikrochips. En telefonkatalog må være tilgjengelig, da mange katter har telefonnummer i halsbåndet. Hvis adresse, telefonnummer eller opplysninger fra mikrochips viser at katten bor innen 500 m fra fangststedet (200 m for ungmatter, 100 m for kattunger under 3 måneders alder), kan katten umiddelbart slippes fri. Hvis katten bor lenger unna, eller bærer preg av å ha vært lenge hjemmefra, må den fraktes på forsvarlig måte (i kattebur) til eieren med opplysning om fangststedet. Er katten umerket, oppbevares den for videre undersøkelser.

Hvis en veterinær deltar ved sjekken av fellene, og vedkommende bedømmer katten til å være en forvillet katt med god allmenntilstand, uten klare sjukdomssymptomer og skader, skal katten straks slippes fri i samme område den ble fanget.

7.6 Oppbevaring av umerkede katter

Umerkede katter skal oppbevares inntil en næyere undersøkelse er gjennomført (av veterinær) og tiltak overfor katten er besluttet. Når oppbevaring har vart et halvt døgn, skal oppstillingsforholdene tilfredsstillende kravene til et kattepensjonat. Oppbevaring kan skje hos

en annen kontraktør enn den som foretar innfangning. Oppbevaringskontraktøren skal føre egen loggbok over alle individer som mottas.

7.7 Videre undersøkelse av Innfanget katt

Hvis katten ikke er en merket eierkatt, må veterinær - ev. i samarbeid med annen kattekyndig person - vurdere kattens helsetilstand, kjønn og alder, beskrive kattens utseende, samt nøye vurdere hvilken kategori katten tilhører (jfr. kap. 2). Slik vurdering bør gjøres etter en viss tid, slik at katten først har kommet seg over sjokket med selve fangsten. En katt merket med halsbånd kan ha mistet båndet.

7.8 Beslutning om tiltak overfor umerket katt

Veterinær, ev. i samarbeid med dyrevelforening som samarbeider om aksjonen, beslutter et av følgende alternative tiltak overfor katten:

1. En hjemløs tarmkatt oppbevares inntil videre. Opplysninger om katten, ev. med foto, kunngjøres på en egnet måte, i lokalavis, lokalradio og ved oppslag på et fast sted i kommunen. Følgende opplysninger skal inngå:
 - a. kattens kjønn, rase, farge, spesielle kjennetegn,
 - b. tid og sted for innfangning,
 - c. frist for avhenting,
 - d. hvor eieren kan henvende seg.Det bør etableres faste rutiner for slik annonsering som katteeierne kan gjøres kjent med. Kopi av annonsen sendes byveterinær/distriktveterinær.
2. Hvis ingen eier melder seg innen tre uker, kan katten bli forsøkt omplassert til et nytt hjem.
3. Hvis omplassering ikke lar seg gjennomføre innen en nærmere bestemt tid, kan katten bli avlivet.
4. En hjemløs diegivende hunnkatt må snarest slippes fri, ev. etter merking, for å unngå sult og lidelse hos kattungene. Opplysninger om katten kunngjøres likovet som i pkt. 1.
5. En frisk, forvillet diegivende hunnkatt må snarest slippes fri, evt. etter merking, for å unngå sult og lidelse hos kattungene.
6. En forvillet katt med god allmenntilstand slippes fri, ev. etter kastrering/sterilisering, merking og en observasjonsperiode.
7. En forvillet katt som har alvorlig sykdom (herunder alvorlig zoonose) eller skade kan avlives.
8. En forvillet diegivende kattermor som er sjuk eller skadd kan avlives etter at en har funnet ungekullet. Ungene bør også avlives, med mindre de kan tas hånd om på forsvarlig måte.

For å finne ungekullet til diegivende kattermødre, kan en sette et halsbånd med radiosender på katten, slippe henne fri, og peile inn redeplassen med en radiomottaker (telemetriutstyr).

7.9 Avlivingsmetode

Avliving skal foretas på forskriftsmessig måte av veterinær. Skyting skal ikke brukes som avlivingsmetode. Hvis katten er gravid, må avliving skje med en metode som sikrer hurtig død også for fostrene.

8. Kontroll av fangstaksjon og oppstalling

Byveterinær/distriktsveterinær har ansvar for kontroll med fangstkontraktøren og oppstallingsforholdene for de innfangede kattene, herunder ettersyn av loggbøkene.

9. Rapportering

Hver av kontraktørene skal avgi en sluttrapport etter gjennomført fangstaksjon med etterfølgende oppstalling, eieroppfølging, omplassering og avliving.

Byveterinær/distriktsveterinær skal utarbeide en sluttrapport med evaluering av alle faser av aksjonen. Rapporten forelegges dyrevornemnda og kommunens helseetat, med kopi til lokal og nasjonal dyrevernføring og lokal katteforening. Inntil videre sendes kopi også til Landbruksdepartementet/Veterinæravdelingen.

Blott syn på elementer som løst innlagt i løsningen.

"SAMMENDRAG"

- Omfanget av eierløse/forvilede katter viser stor lokal variasjon. Det må imidlertid erkjennes at det flere steder er så stort at det er grunn til å ta det alvorlig. I henhold til Europarådets konvensjon om beskyttelse av kjæledyr, som også er ratifisert av Norge, skal det da settes i verk nødvendige lovmessige og administrative tiltak.
- Katten bør under norske forhold betraktes og holdes som et husdyr/kjæledyr. Eierløse/forvilede katter har utgangspunkt i huskatter/tamkatter eller avkom etter disse. De er fortsatt domestiserte og betraktes ikke som vilt. Det er ikke ønskelig eller hensiktsmessig med frittlevende bestander med eierløse/forvilede katter i Norge, verken av hensyn til kattene selv eller miljøet.
- Det bør være en nasjonal målsetting å håndtere dette på en tilfredsstillende måte, ikke minst på grunn av etiske ringvirkninger. Trolig må løsningen baseres på følgende elementer:
 1. Et mer ansvarlig kattehold (merking, formeringskontroll).
 2. Redusert overproduksjon av kattunger (høynct status).
 3. Funksjonelle systemer for å identifisere katter og etterspore eier.
 4. Hjemmel til å kreve identitetsmerking i regioner.
 5. Å tillegge ansvaret for håndtering av eierløse/forvilede katter til en offentlig etat, fortrinnsvis kommunen (medfølges eventuelt av hevlginger).
 6. Gi veiledning, retningslinjer eller forskrifter for håndteringen.
 7. Utoves i samråd med andre relevante parter som politiet, viltnemda, dyrevernnemda, distriktsveterinæren, lokale veterinærer og frivillige organisasjoner.
 8. Organisert mottak hos kommunen av meldinger om eierløse/forvilede katter.
 9. Tiltak overfor eierløse/forvilede katter bør etter innfangning være: avlaving hvis sjuk/skadet, kastrering/sterilisering og enten omplassering eller utsetting dersom forholdene ligger til rette.
 10. Evaluering og justering av strategi.

Kriterier for måloppnåelse

Et ansvarlig kattehold fra eiers side, redusert overproduksjon av kattunger og større verdsetting av de kattene som finnes (gjør færre katter totalt men at de eies av personer som virkelig har interesse for det), en landsdekkende funksjonell ordning for å identifisere katter (merking med øretatovering eller microchip) og etterspore eier, tilbakeføring av bortkomne katter til eier, straff for å ha forlatt et kjæledyr, systematisk mottak av meldinger fra publikum om eierløse/bortkomne katter, tillit fra de samme til at det vil føre til en god løsning for kattene som "innmeldes", klartlagt offentlig ansvarsfordeling (lagt til en instans), et godt samarbeid med andre relevante parter, at det finnes anbefalinger til fornuftige tiltak/håndtering, at tiltak treffes på et tidlig tidspunkt (unngå at problemet utvikler seg), likeverdig håndtering i hele landet men tilpasset lokale forhold og de individuelle kattene, at katter som settes ut igjen følges opp av en spesifisert person som fungerer som eier, lave kostnader og stor uttelling (nytte), redusert interessekonflikt som følge av katter, gode dyrevernmessige løsninger og ivaretagelse av etiske verdier.